



Sygn. akt III KK 473/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 grudnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Waldemar Płóciennik (przewodniczący)

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

SSN Paweł Wiliński (sprawozdawca)

Protokolant Katarzyna Gajewska

w sprawie wnioskodawcy **J. C.**
w przedmiocie odszkodowania
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu
w dniu 15 grudnia 2022 r.,
kasacji wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie
z dnia 21 grudnia 2021 r., sygn. akt II AKa 224/21
utrzymującego w mocy
wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie
z dnia 14 lipca 2021 r., sygn. akt III Ko 666/20

1. uchyla zaskarżony wyrok w pkt I. – w części utrzymującej w mocy wyrok Sądu Okręgowego w Krakowie w zakresie odszkodowania ponad zasądzoną kwotę 221.887,06 zł i w tym zakresie przekazuje sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Krakowie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym;

2. obciąża Skarb Państwa kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego;

3. zarządza na rzecz wnioskodawcy J. C. zwrot uiszczonej opłaty od kasacji.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 lipca 2021 r., sygn. akt III Ko 666/20, Sąd Okręgowy w Krakowie na podstawie art. 8 ust. 1 i art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. nr 34 poz. 149) zasądził od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy J. C. kwotę 221.887,06 złotych tytułem odszkodowania za szkodę wynikłą z wydania wobec wnioskodawcy decyzji o internowaniu, wraz z odsetkami od daty prawomocności wyroku. W pozostałym zakresie żądanie oddalił.

Po rozpoznaniu apelacji pełnomocnika wnioskodawcy, Sąd Apelacyjny w Krakowie, wyrokiem z dnia 21 grudnia 2021 r., sygn. akt II AKa 224/21, utrzymał w mocy zaskarżony wyrok.

Kasację od wskazanego wyżej wyroku Sądu II instancji wywiódł pełnomocnik wnioskodawcy, który zaskarżył orzeczenie w części, w zakresie jego pkt I. rozstrzygającego o utrzymaniu w mocy wyroku Sądu I instancji, oddalającego wniosek co do kwoty odszkodowania w wysokości 23.006,02 zł. Pełnomocnik wnioskodawcy zarzucił:

„rażącą obrazę przepisów prawa materialnego tj. przepisów art. 361 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. nr 34 poz. 149), polegającą na niewłaściwym ich zastosowaniu i niezasadnym odliczeniu 22% wartości należnego wnioskodawcy odszkodowania obejmującego utracone zwaloryzowane wynagrodzenie za pracę w D. H. im. [...] w K., w czasie ukrywania się wnioskodawcy przed zatrzymaniem w latach 1981-1983 jako „kosztów utrzymania wnioskodawcy”, w sytuacji gdy prawidłowe zastosowanie ww. przepisu winno skutkować zasądzeniem przez Sąd Okręgowy

odszkodowania w pełnym wymiarze, tj. w zakresie całości utraconego wynagrodzenia, zwaloryzowanego na dzień wydania wyroku w sprawie”.

W oparciu o powyższe, skarżący wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Ponadto, wniósł o zasądzenie na rzecz wnioskodawcy od Skarbu Państwa kosztów związanych z ustanowieniem pełnomocnika w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

W odpowiedzi na kasację prokurator Prokuratury Regionalnej wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja okazała się oczywiście zasadna w zakresie w jakim treść postawionego w kasacji zarzutu odczytywanego łącznie z jego uzasadnieniem wskazują na wadliwą kontrolę odwoławczą dotyczącą wysokości należnego wnioskodawcy odszkodowania.

Okolicznościami niekwestionowanymi w niniejszej sprawie były przyczyny zwolnienia wnioskodawcy J. C. z pracy w D. H. im. [...] i konieczność ukrywania się przez niego przez okres 15 miesięcy, tj. od dnia 12 grudnia 1981 r. do 1 kwietnia 1983 r. w związku z wydaniem decyzji o jego internowaniu. Podstawą kwestionowania zaś w niniejszej sprawie wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie w zakresie jego pkt I. rozstrzygającego o utrzymaniu w mocy wyroku Sądu I instancji, w części oddalającej wniosek co do odszkodowania w wysokości sprecyzowanej przez autora kasacji na kwotę 23.006,02 zł, jest uznanie w ramach kontroli odwoławczej za prawidłowe ustaleń Sądu I instancji co do braku podstawy dochodzenia odszkodowania za utracone przez wnioskodawcę dochody w zakresie, w jakim obejmowały one koszty jego utrzymania w okresie ukrywania się przed wykonaniem decyzji o internacji w latach 1981-1983.

Na wstępie wskazać trzeba, że w zakresie postępowań dotyczących odszkodowania za działalność na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego, nie można podzielić stanowiska Sądu Apelacyjnego w Krakowie co do sposobu stosowania reguł metody dyferencyjnej wyliczenia należnego odszkodowania. Pomijając fakt, że źródłem stosowania tej metody w orzecznictwie są wytyczne SN z 1958 r. (wyrok SN z 18 sierpnia 2000 r., II KKN 3/98), które sformułowane zostały

na gruncie odmiennego porządku prawnego i przed wejściem w życie Konstytucji z 1997 r., to przede wszystkim zasady słuszności i sprawiedliwości społecznej wyrażone w samej ustawie o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego nakazują orzekanie odszkodowania w granicach tego, co osoba represjonowana utraciła, a nie tego czego w wyniku represji nie zaoszczędziła. Za trafne uznać należy zatem w tym zakresie stanowisko zajęte przez Sąd Najwyższy w przywołanych w przedmiotowej kasacji judykatach, tj. w wyrokach z dnia 16 kwietnia 2021 r., sygn. akt IV KK 75/20 i z dnia 20 listopada 2020 r., sygn. akt II KK 295/19.

W konsekwencji taki sposób ustalenia wysokości odszkodowania, który opiera się na kryterium oszczędności, polegającym między innymi także, jak w niniejszej sprawie, na pomniejszeniu utraconych zarobków o koszty utrzymania działacza niepodległościowego w okresie ukrywania się przed internowaniem, jest niesprawiedliwy szczególnie w odniesieniu do osób, których wysokość dochodów jest relatywnie niewielka. Pomija też oczywisty fakt, że środków tych ani poszkodowany, ani jego rodzina nie otrzymali, a zatem potrzeby życiowe zaspokajać musieli z innych źródeł. Bez znaczenia jest przy tym to, że – tak jak w realiach przedmiotowej sprawy – wnioskodawca otrzymał w tym czasie wsparcie ludzi dobrej woli. Nie można bowiem uznać, że brak odliczenia wartości świadczonych charytatywnie na rzecz J. C. kosztów utrzymania, z uwagi na krytyczne położenie w jakim się znalazł z powodu prowadzenia działalności niepodległościowej, może być rozumiane jako forma bezpodstawnego wzbogacenia. Odszkodowanie przyznane wnioskodawcy powinno w niniejszej sprawie odpowiadać wysokości doznanej szkody, rozumianej jako strata dochodów, jakie uzyskałby gdyby go nie represjonowano, bez umniejszania tej kwoty o potencjalne i wyliczane wyłącznie hipotetycznie koszty poniesione wówczas na utrzymanie tej osoby.

Z tych powodów uznać należało, że poprzez kwestionowaną w kasacji akceptację przez Sąd Apelacyjny w Krakowie dla nietrafnego stanowiska Sądu I instancji, co do umniejszenia należnego odszkodowania o koszty utrzymania wnioskodawcy w okresie jego ukrywania się przed wykonaniem decyzji o internacji,

doszło do rażącego naruszenia wskazanych w kasacji przepisów i wymogów rzetelnej kontroli odwoławczej oraz stwierdzić iż uchybienie to miało wpływ na treść rozstrzygnięcia. Obowiązkiem Sądu odwoławczego będzie zatem ponowne rozpoznanie środka odwoławczego w zakresie związanym z zarzutem odnoszącym się do umniejszenia odszkodowania o koszty utrzymania wnioskodawcy w okresie jego ukrywania się w latach 1981-1983 oraz uwzględnienie w tym zakresie wyrażonego przez Sąd Najwyższy stanowiska.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak na wstępie.

[as]

l.n